

Remiss. Kommuners medverkan i den statliga arbetsmarknadspolitiken, SOU 2020:41

Diarienummer: A2020/01492/A

Region Skåne har på remiss från Arbetsmarknadsdepartementet erhållit ovanstående betänkande.

Utredningens uppdrag och övergripande slutsatser

Utredningen är en del av förändringsarbetet, som har satts igång, kring omdaning av Arbetsförmedlingen. Enligt utredningens direktiv (dir. 2019:86), är uppdraget att göra en analys och bedömning av rättsläget, huruvida kommuner har möjlighet att vara leverantör eller tillhandahålla arbetsmarknadspolitiska insatser på uppdrag av och med ersättning från Arbetsförmedlingen inom nu gällande regelverk, dvs. lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV) eller lagen (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU).

Utredningen skall också, om det visar sig vara otillåtet eller om rättsläget är oklart, presentera förslag som möjliggör kommuner att medverka.

Utredningen skall också analysera och bedöma förutsättningarna för och konsekvenserna av att kommuner medverkar. Utredningen skall också beskriva konsekvenserna av de förslag och tydliggöranden som lämnas, särskilt vad avser marknadsförutsättningarna, konkurrensneutraliteten samt hur tydligheten i ansvarsfördelningen mellan stat och kommun påverkas.

Övergripande bedömningar och slutsatser, som slås fast i utredningen, är:

- Det är tillåtet för kommuner att vara leverantörer av arbetsmarknadspolitiska insatser enligt lagen om valfrihetssystem, LOV, och lagen om offentlig upphandling, LOU.

- Det finns möjligheter för Arbetsförmedlingen att vända sig direkt till en kommun för att få arbetsmarknadspolitiska insatser utförda mot ersättning, till exempel inom ramen för ett samarbete.
- För att förbättra förutsättningarna för kommunernas medverkan föreslår utredningen bland annat förtydliganden av kommunernas befogenheter på arbetsmarknadsområdet och förslag som ska stärka förutsättningarna för konkurrens på lika villkor mellan kommuner och andra fristående aktörer när kommuner deltar i upphandlingar eller valfrihetssystem.

I utredningen lyfts tydligt kommunernas breda kompetens och att de är verksamma på flera områden som berör genomförandet av den statliga arbetsmarknadspolitiken. Samtidigt påpekas det att detta varierar stort beroende på skillnader i de lokala förutsättningarna och olika politiska prioriteringar. Flera av de vanligaste insatserna, som kommunerna gör, är inte sällan kompletterande till de statliga arbetsmarknadsinsatserna som Arbetsförmedlingen bedriver. Vissa av de insatser, som kommunerna gör, kan relateras till befogenheter som regleras i kommunallagen och speciallagstiftning, och som har utvecklats inte minst genom praxis.

Som uttrycks i punktsatserna ovan då är det, enligt utredningen, tillåtet för kommuner att vara leverantör av arbetsmarknadspolitiska insatser enligt LOV och LOU. Det uttrycks också att det är tillåtet för Arbetsförmedlingen att ge en kommun i uppdrag att utföra tjänster.

I utredningen lyfts fram inom vilka av kommunernas befogenheter behöver göras förtydliganden och förändringar för att förbättra kommunernas möjligheter att medverka som utförare av tjänster åt Arbetsförmedlingen. Samtidigt påpekas tydligt, att inom de nu gällande lagar och regelverk finns utrymmen och möjligheter, som både kommuner och Arbetsförmedling kan nyttja bättre.

Region Skånes kommentarer och synpunkter

Övergripande kommentarer

Region Skåne välkomnar det uppdrag, som varit anledning till föreliggande betänkande, vilket är ett viktigt steg i att klarlägga förutsättningarna och möjligheterna, som kommuner kan ha i en reformerad statlig arbetsmarknadspolitik. Region Skåne är positiv till det ställningstagande och de slutsatser, som kommer till uttryck i utredningen, och anser att de analyser, bedömningar och förslag, som lämnas, är viktiga delar i arbetet att forma hur de arbetsmarknadspolitiska insatserna bör hanteras framöver. Utredningens slutsatser som tydligt klarlägger, att det är inget som hindrar kommuner, inom ramen för sina befogenheter, att vara en leverantör av arbetsmarknadspolitiska insatser, är av särskilt stor betydelse, utifrån ett regionalt och lokalt perspektiv.

I rollen, som regionalt utvecklingsansvarig, ser Region Skåne det som oerhört viktigt, att allt reformarbete av den statliga arbetsmarknadspolitiken tar en utgångspunkt i det regionala och lokala perspektivet. Region Skåne, liksom de övriga sydsvenska regionerna, har under de senaste åren samarbetat (Regionsamverkan Syd) för att bl.a. stärka de olika delar som rör kompetensförsörjningen. I detta hänseende är arbetsmarknadspolitiken av stor betydelse, och då inte minst den roll kommunerna har och som de kan komma att få framöver. Det är bl.a. mot denna bakgrund, anser Region Skåne, som utredningens tillkomst samt de slutsatser som presenteras, är så viktiga. Region Skåne har sedan minst tio år tillbaka arbetat intensivt med kompetensförsörjningsfrågor tillsammans med berörda aktörer, däribland de skånska kommunerna och Arbetsförmedlingen. Detta arbete har och har haft en hög prioritet och bl.a. drivits inom ramen för det som kallas för Kompetenssamverkan Skåne (KoSS).

Kommunernas roll

Utredningens slutsatser öppnar upp för möjligheter, att kommuner i fortsättningen skulle kunna vara en mycket tydligare aktör i genomförandet av den statliga arbetsmarknadspolitiken. En stor andel kommuner (över 90 procent) har uttryckt i en enkätundersökning genomförd av SKR, att de är intresserade att utföra arbetsmarknadsinsatser på uppdrag och mot ersättning från staten (se avsnitt 3.8.3 Stort intresse att medverka men tveksamheter kring att vara en marknadsaktör, s.74). Kommunerna betonade, att de fristående aktörerna och även Arbetsförmedlingen inte har förmåga och kompetens att stödja de som står längst ifrån arbetsmarknaden, vilket utgör en grupp som kommunerna arbetar mycket nära. Region Skåne ser det som väldigt angeläget, i och med att det inte finns hinder för kommuners medverkan, att detta stora intresse tas till vara och att kommunerna får en möjlighet att vara en tydligare aktör i sammanhanget. Samtidigt är det också viktigt, att kommunernas medverkan bygger på långsiktiga uppdrag och lösningar, och att inte finns tveksamheter kring finansiering. Kommunerna lyfter tydligt sin oro kring de kortsiktiga uppdragen.

Det pågående reformarbete öppnar upp för nya lösningar gällande utförandet av den statliga arbetsmarknadspolitiken. Region Skåne menar, att de bedömningar och slutsatser, som presenteras i föreliggande, bör vara vägledande i utformandet av politiken. Flera kommuner visar nu intresse för att vara utförare på ett eller annat sätt. Det handlar exempelvis om kommuner, som har aviserat, att de gärna samarbetar med andra kommuner och andra lokala aktörer. I Skåne har t.ex. Trelleborgs kommun tydligt uttryckt önskan att kunna bli en försökskommun för att ta över arbetsmarknadsåtgärder för samtliga arbetssökande i kommunen under en tid medan reformarbetet är i gång för att säkra den lokala närvaron. Även Malmö stad har signalerat önskemål om att få möjligheten att spela en större roll i arbetsmarknadspolitiken. Kommunerna uttrycker att de har en god lokal kännedom och att i kommunerna finns verktyg som kompletterar arbetsmarknadsinsatserna, t.ex. yrkesutbildning, och vuxenutbildning. Kommunerna anger också betydelsen av, att insatser mot de som står långt utanför arbetsmarknaden fortsätter. Kommunerna är alltså verksamma inom näraliggande politikområden, som socialtjänst och utbildning.

Det är viktigt för kommunerna att det säkerställs att det inte brister i arbetsmarknadsinsatser mot denna grupp, på så sätt förhindras att förhöjda kostnader av kommunernas försörjningsstöd uppstår.

Region Skåne ser det angeläget, att kommunerna får, vid utformningen av den framtida arbetsmarknadspolitiken, möjligheter att få ett samordningsansvar och ett formellt mandat att planera för individers väg till egen försörjning. Detta gäller exempelvis både för de som ligger långt ifrån arbetsmarknaden och för de nyanlända. Det är inte minst gentemot dessa målgrupper kommunerna kan tillhandahålla de verktyg de redan besitter, se ovan. Kommunerna är den samhällsinstans, som har yttersta ansvaret för kommuninvånarna och ansvarar för försörjningsstödet.

Kommunernas möjligheter och befogenheter

Region Skåne ställer sig bakom det resonemang och de förslag som rör förbättrade förutsättningar för kommuners medverkan (kap 7, s. 189). Här presenteras bl.a. det som skulle behöva förändras och förtydligas i vissa av kommunernas befogenheter, som berör arbetsmarknadsområdet. Region Skåne anser, att det, som förslås här, verkligen behöver beaktas i det fortsatta arbetet.

Region Skåne instämmer i det resonemang som förs i avsnitt 7.2.1, i sista stycket under rubriken, Kommunerna får utföra det som ryms i deras befogenheter (s.192), ” Utredningen har i avsnitt 5.2 funnit att kommunerna har vissa befogenheter på arbetsmarknadsområdet. Med hänsyn till att det kan diskuteras hur långt dessa befogenheter sträcker sig är det utredningens bedömning att kommunernas förutsättningar att verka som utförare åt Arbetsförmedlingen skulle förbättras om de kommunala befogenheterna på området tydliggörs så långt det är möjligt och lämpligt. Vill staten försäkra sig om att kommunerna har befogenheter att utföra uppgifter för staten, bör de i största möjliga mån vara uttryckta i lag.”

Exemplet ovan instämmer med den uppfattning, som Region Skåne har, när det gäller vilken typ av förtydliganden och förändringar det rör sig. Region Skåne skulle också vilja, i tillägg till detta, se, att det fortsatta arbetet att förbättra förutsättningar för kommunernas medverkan i arbetsmarknadspolitiken, öppnade upp för möjligheten att tillhandahålla speciallösningar för kommuner, som kan ha speciella behov. Likaså att öppna upp för försöksverksamheter i syfte att på längre sikt skapa ytterligare förutsättningar för förbättringar och förnyelse.

Bättre lokalt/regionalt inriktad arbetsmarknadspolitik

Region Skåne är som framkommit ovan övervägande positiv till utredningens analyser, bedömningar samt de slutsatser och förslag som lämnas. Region Skåne anser det vara av stor vikt, att det tillförs finansiella resurser till kommunerna, i fall att de får utökade uppdrag inom den statliga arbetsmarknadspolitiken.

Det fortsatta arbete, som nu följer, måste ta med sig det som tydligt uttrycks i denna utredning, nämligen att en ökad medverkan från kommunerna i den

statliga arbetsmarknadspolitiken innebär en bättre utsikt för att insatserna når fram till de olika grupperna av arbetssökande, oavsett var de bor i landet. Region Skåne menar, att genom denna ökade medverkan av kommunerna, skapas förutsättningar för, att det utbud av tjänster som tillhandahålls blir bättre lokalt anpassade. I detta ligger också en utmaning för kommunerna att kunna agera i det lokala perspektivet. En utmaning, som förutsätter en hög grad av samverkan med andra kommuner och aktörer. Men det handlar också om arbeta med lösningar, som gränsar mot andra politikområden och där kompetensförsörjningsområdet är av särskilt stor vikt. Region Skåne anser att regionerna, som regionalt utvecklingsansvariga, har en viktig roll i att bistå i detta. De flesta av de svenska regionerna har nyligen fått denna roll, men det finns också regioner som under en lång tid haft detta ansvar, däribland Region Skåne. Arbetsmarknadsområdet är en viktig regional utvecklingsfråga, som förutsätter en bred samverkan mellan aktörer på det regionala och lokala planet samt det nationala. Mot bakgrund av detta tycker Region Skåne att regionernas roll i detta reformarbete hade kunnat få lite mera utrymme i utredningens arbete.

Anna Jähnke
Ordförande

Ulrika Geeraedts
Utvecklingsdirektör